

FÁJDALMAS VESZTESÉG

Két kiváló szovjet katonai vezetőtől vettek végső búcsút a közelmúltban a szocialista tábor fegyveres erői. 1976. április 23-án, hosszan tartó, súlyos betegség után 69 éves korában elhunyt Szergej Matvejevics Styemenko hadseregtábornok, a Szovjetunió Fegyveres Erői vezérkari főnökének első helyettese, a Varsói Szerződés Tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek törzsfőnöke. Három nappal később, április 26-ára virradóra, életének 73. évében váratlanul meghalt Andrej Antonovics Grecsko marsall, a Szovjetunió honvédelmi minisztere, a Szovjetunió Kommunista Pártja Politikai Bizottságának tagja, a Legfelsőbb Tanács küldötte, a Szovjetunió kétszeres hőse.

Váratlan haláluk két gazdag, nagy ívű életpályát szakított meg. Vörös-katonaként kezdték életútjukat, s kimagasló képességeik a szovjet haza és a szocialista tábor védelmének legfelsőbb szintű irányítóivá tették őket. Roppanat felelősségű feladataiknak mindenkor áldozatkészen, erejüket nem kímélve, a legszentebb ügy szolgálatához méltó módon tettek eleget. Tudományos felkészültségük, óriási tapasztalataik és alkotó gondolataik értékes, nagy fontosságú útmutatásokkal járultak hozzá — a hadügyben végbement forradalom viszonyai között — a szocialista hadtudomány fejlődéséhez, a szocialista hadseregek szüntelen korszerűsödéséhez. Életútjuk, munkásságuk méltán vívta ki számukra a szovjet nép, a szocialista hadseregek és a béke fennmaradásáért küzdő milliók tiszteletét, megbecsülését.

Andrej Antonovics Grecsko 1903. október 17-én született Golodajevka községben, a Don menti Rosztov közelében. Szülei szegényparasztok voltak. A nehéz munkában edzett, keménykötésű parasztfiú 1919-ben önként jelentkezett a Vörös Hadseregbe. Ő is Lenin 1918 októberében elhangzott felhívására fogott fegyvert, a polgárháború és az intervenciók elleni küzdelem legnehezebb időszakában, a szocialista forradalom megvédéséért. A legendás hírű, ellenségtől rettegett 1. lovashadseregben harcolt a polgárháború győzelmes befejezéséig.

Andrej Grecsko a harcokban fáradhatatlan és bátor katonának bizonyult; parancsnoki adottságai, képességei is csakhamar megmutatkoztak. És még egy tulajdonságával: olthatatlan tudásszomjával hívta fel magára bajtársai, parancsnokai figyelmét. Így került lovassági iskolára, melynek elvégzése után, 1926-tól, különböző parancsnoki beosztásban készítette fel beosztottait a szocialista haza fegyveres védelmére. A nehéz csapatszolgálat mel-

lett is rendszeresen gyarapította tudását, majd 1936-ban elvégezte a Frunze Akadémiát, 1941-ben pedig befejezte tanulmányait a Vezérkari Akadémián.

A Nagy Honvédő Háború kezdetekor, saját kérésére, az éppen alakulóban levő 34. lovashadosztály parancsnokává nevezték ki. 1942 januárjában a Déli Front kötelékében harcoló 5. lovashadtest élére állították. A súlyos védelmi harcokban rendíthetetlen higgadságról, gyors helyzetfelismerési és döntési képességről, kiforrott, magas fokú vezetési készségről tett bizonyítást. Nem egészen egy évvel a háború kitörése után, 1942 áprilisában már hadseregpárancsnok. A 12., majd a 42. és a 18. hadsereg védelmi harcait irányította a Donyec-medence vidékén és Észak-Kaukázusban. Különösen fontos szerepe volt a novorosszijszki és a tuapszei irányban folytatott harctevékenység megszervezésében és vezetésében. 1943. januárjától az 56. hadsereg parancsnokaként részt vett az Észak-Kaukázus felszabadításért folytatott hadműveletekben. Ezt követően néhány hónapig az 1. Ukrán Front parancsnokának helyettese volt. Az év végétől pedig a fasiszta Németország feltétel nélküli fegyverletételéig az 1. gárdahadsereg parancsnoki posztját töltötte be. Hadserege részt vett Ukrajna, Lengyelország és Csehszlovákia felszabadításában.

A Nagy Honvédő Háború e fontos hadműveleteiben szerzett tapasztalatait két tudományos műben — „Harc a Kaukázusért” és „A Kárpátokon át” — örökítette meg, amelyekben alapos elemzését és maradandó értékelését adja a szovjet csapatok harctevékenységének. Mindenekelőtt azonban a szocialista haza védelmében fegyvert fogott szovjet emberek tömeges önfeláldozó hősiességének állít emléket, név szerint is tisztelettel és megbecsüléssel idézve fel sokak tetteit a legkiválóbbak közül.

Grecksó marsall a háború befejezése után a Kijevi Katonai Körzet parancsnokaként hasznosította gazdag, negyedszázados tapasztalatait. 1953-ban a Németországban állomásozó szovjet hadseregcsoport főparancsnokává nevezték ki. E tisztét a hidegháború legnehezebb éveiben töltötte be, nagy hozzáértéssel, a szovjet haza és a szocializmus ügye iránti mélyszéges felelősséggel. 1957 novemberében a Szovjetunió honvédelmi miniszterének első helyettese és a szárazföldi csapatok főparancsnoka lett. Sokat tett a gondjaira bízott haderőnem szervezetének, fegyverzetének és kiképzésének fejlesztése, állandó tökéletesítése érdekében.

Életének és tevékenységének új állomásához 1960 júliusában érkezett el, amikor a párt és a kormány bizalma egy másik igen felelősségteljes beosztásba, a Varsói Szerződés Tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnoki posztjára helyezte. Hét esztendeig dolgozott ebben a fontos beosztásban, melyet kiváló eredménnyel használt fel a szovjet fegyveres erők és a testvéri szocialista országok fegyverbarátságának, harci együttműködésének elmélyítésére és megszilárdítására. 1967 áprilisában a Szovjetunió honvédelmi miniszterévé nevezték ki. Minisztersége idején következetes szilárdsággal, kiváló felkészültségéhez méltóan valósította meg a pártnak a szovjet állam védelmi képessége szüntelen erősítésére irányuló útmutatásait. Kimagasló hadvezéri képességei az olyan nagy gyakorlatokon is megmutatkoztak, mint a „Dvina”, a „Dél”, az „Óceán” és mások, amelyeket közvetlenül irányított. Tevékenysége jelentősen hozzájárult a szovjet hadsereg és hadiflotta szervezetének, harci technikájának és felszerelésének tökéletesi-

téséhez, a személyi állomány magas fokú képzéséhez, eszmei-politikai neveléséhez. Számottevő Grecsko marsall hozzájárulása a szovjet hadtudomány fejlesztéséhez is. Több tanulmányban, cikkben és elemző előadásban foglalkozott a hadügy különböző kérdéseivel, értékes útmutatásokat adva a fejlődés útjának és módozatainak helyes felismeréséhez, a tennivalók meghatározásához.

Grecsko marsall érdemeit a szovjet haza számos magas kitüntetéssel becsülte meg. Kétszer adományozták neki a Szovjetunió Hőse címet és az Aranycsillagot. Öt Lenin-rend, három Vörös Zászló Érdemrend, két-két I. fokozatú Szuworov és Kutuzov rend, az I. fokozatú Bogdan Hmelnjickij és a II. fokozatú Szuworov rend, valamint számos érdemérem tulajdonosa. Több kitüntetés jelzi a szocialista országok hadseregeinek fejlesztéséhez nyújtott értékes segítségének legmagasabb elismerését is.

Szergej Matvejevics Styemenko 1907-ben született a volgográdi körzethez tartozó Urjupinszk városkában. Szülei szegényparasztok voltak. Styemenko 19 éves korában, 1926-ban, önként jelentkezett katonának. A Vörös Hadsereg egyik legfiatalabb fegyverneméhez, a páncélos és gépesített erőkhöz osztották be, ahol hamarosan tiszti rendfokozatot szerzett. Előjárói korán felfigyeltek képességeire, szorgalmára, magas fokú felelősségtudatára. 1936-ban akadémiára küldték, majd harcoksi kiképzőzászlóalj-parancsnokká nevezték ki a harkovi, később pedig a zsitomiri helyőrségbe. Parancsnoki beosztásában nagy kedvvel és hozzáértéssel dolgozott, szerette a csapatéletet. Ezért esett nehezére a válás egységétől 1938 őszén, mikor a Vezérkari Akadémiára vezényelték tovább tanulni. Az akadémián töltött évek mozgalmassak voltak, a háború érlelődésének, kirobbanásának és kiszélesedésének időszakára estek. Tanulmányai folytatása mellett, 1939 szeptemberében az Ukrán Front páncélos törzsében teljesített szolgálatot, a szovjet—finn háború kitörésekor pedig a Vezérkar hadműveleti csoportfőnökségére osztották be. Tehát már hallgató korában megismerkedett a legmagasabb szintű törzsmunka különböző területeivel. E nagy felelősségű tevékenység során olyan adottságokról, tulajdonságokról tett bizonyosságot, amelyek döntő befolyást gyakoroltak egész életútjának további alakulására. A Vezérkari Akadémia elvégzése után — 1940 szeptemberében — a hadműveleti csoportfőnökség egyik osztályának helyettes vezetőjévé nevezték ki. A fasiszta Németország Szovjetunió elleni támadását megelőző napon tért haza a Kaukázusontúli Katonai Körzetben tartott parancsnoki-törzsvezetési gyakorlatról. Több bajtársával együtt azonnal és ismételten harcoló hadsereghez kérte áthelyezését. De csupán néhány fiatal vezérkari tiszt vágya teljesült, a többieknek, így Styemenkónak is, a Vezérkarnál kellett maradniuk.

A Nagy Honvédő Háború kezdeti időszakában Styemenko a délnyugati irányban harcoló szovjet csapatok harctevékenységének szervezésével foglalkozott, majd a Közel-Keleti Osztály vezetőjévé nevezték ki. 1942 nyarán a helyszínen nyújtott segítséget Észak-Kaukázus védelmének megszilárdításához. A későbbiekben is több esetben töltött hosszabb időt egy-egy arcvonalszakaszon, hogy a helyi körülmények ismeretében járuljon hozzá a főhadiszállás direktíváiban megszabott feladatok maradéktalan teljesítésé-

hez. 1943 májusában a Hadműveleti Csoportfőnökség élére állították. Sztálin kíséretében részt vett az antifasiszta koalíció vezetőinek teheráni konferenciáján. Hadműveleti Csoportfőnökként fontos szerepe volt a legjelentősebb támadó hadműveletek koncepciójának kialakításában, a főhadiszállás tartálékainak célszerű elosztásában, a gyakran változó helyzeteknek megfelelő új elhatározások és intézkedések hatékony foganatosításában. Kezdetől jó munkakapcsolatot alakított ki a frontparancsnokokkal és a törzsek főnökeivel. Helyes javaslataikat mindenkor támogatta és következetesen képviselte a főhadiszálláson tartott tanácskozásokon. Munkájában nagy körültekintés, gyors áttekintőképesség és elemzőkészség, rugalmassággal párosult határozottság és feltétlen pontosság jellemezte. Mindezeket a tulajdonságokat közvetlensége, szívélyessége, a mások munkássága iránt tanúsított figyelmesség és megbecsülés egészítette ki.

A második világháború befejezése után még néhány évig a Hadműveleti Csoportfőnökség élén állt, majd 1949-ben a szovjet fegyveres erők vezérkari főnökének nevezték ki. Ebben a beosztásban sokat tett a háborús tapasztalatok hasznosításáért a csapatok szervezésében, felszerelésében, kiképzésében és nevelésében. Vezérkari főnökségének időszakában ment végbe — a második világháború utáni megváltozott feltételeknek és követelményeknek megfelelően — a szovjet hadsereg első átfegyverzése a haditechnika új vívmányaival. Gazdag tapasztalatait más beosztásokban is eredményesen hasznosította. Két memoárkötete — „Ahol a győzelmet kovácsolták” és „A vezérkar a háború éveiben” — elsőként enged tanulságos bepillantást annak a műhelynek a munkájába, ahol összehangolták a szovjet állam, a szovjet nép minden erőfeszítését a fasiszmus katonai erőinek szétzúzására.

Közel tíz évig volt a Varsói Szerződés Tagállamai Egyesített Fegyveres Erői Törzsének főnöke. Ez idő alatt állhatatosan és fáradhatatlanul dolgozott a szocialista tábor védelmének erősítésén, fejlesztésén. Munkája eredményességének, ragyogó képességeinek bizonyítékát adta több közös hadgyakorlat.

Felelősségteljes katonai tevékenysége mellett aktív részt vállalt hazája politikai és társadalmi életében is. Az SZKP több kongresszusán vett részt küldöttként, s megválasztották a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa küldöttének. A szovjet állam számos kitüntetéssel ismerte el Styemenko érdemeit. A Lenin rend mellett három Vörös Zászló Érdemrend, két Szuvorov rend I. fokozat, a Kutuzov rend I. fokozata, a Szuvorov rend II. fokozata, a Munka Vörös Zászló rend, a Vörös Csillag Érdemrend, a „Haza Szolgálatáért a Szovjetunió Fegyveres Erőinél” Érdemrend III. fokozata és számos más érdemrend, érdemérem jelzik munkájának megbecsülését. Ezen kívül számos magas külföldi kitüntetésben részesült a szocialista tábor védelmi képességének fejlesztése érdekében kifejtett tevékenységéért.

Grecksó marsall és Styemenko hadseregtábornok több mint fél évszázadon át szolgálták a szocializmus fegyveres védelmének magasztos ügyét. Harcos életútjuk szorosan összeforrott a világ első szocialista állama fegyveres erőinek fejlődésével, világraszóló győzelmeivel, s a testvéri szocialista országok összehangolt védelmi erejének állandó gyarapodásával. Mélységes hazafisá-

*guktól elválaszthatatlan volt az internacionalizmus, melynek nagy eszméjé-
től áthatva, önzetlenül és fáradhatatlanul munkálkodtak a Varsói Szerződés
Tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek magas fokú felkészítésén, harc-
képességének növelésén, a testvéri szocialista országok hadseregei fegyver-
barátságának szilárdításán. A népek barátsága erősítésének odaadó, meleg-
szívű harcosai voltak. Életük és nagyszerű egyéniségük méltán áll példaként
a béke védelmét, a szocializmus, a társadalmi haladás fegyveres szolgálatá-
nak megtisztelő, nemes feladatát vállaló nemzedékek előtt.*

*Halálukkal a szovjet nép két nagy, történelmi érdemeket szerzett fiát, a
szocialista országok hadseregei pedig őszinte barátait, hű segítőtjeiket vesz-
tették el.*

*Grecksó marsall és Styemenko hadseregtábornok magas tisztségükben
nagyon sokat tettek népünk fegyveres erejének felkészítéséért és fejleszté-
sért. Megosztották velünk értékes vezetési és hadműveleti tapasztalataikat,
soha nem nélkülöztük önzetlen, baráti tanácsaikat, hasznos útmutatásaikat,
messzemenő segítségüket. Kiváló emberi tulajdonságaik, népszerű egyénisé-
gük mély hatást gyakorolt mindazokra, akiknek megadatott, hogy személye-
sen is megismerjék őket.*

*Elvesztésüket mélyen fájlaljuk, szerető tisztelettel, őszinte nagyrabecsü-
léssel és kegyelettel őrizzük emléküket.*